1 Harapófogó

Fejlesztő hatás

Mozgásfejlesztés, versenyszellem, lényeglátás fejlesztése, atmoszférateremtés

Életkori ajánlás

7. évfolyam

Időkeret

5 perc

Eszközigény

A *Háborúból háborúba* tabló és a kapcsolódó animáció

A gyakorlat leírása

Egyszerű és rövid mozgásos gyakorlat, amelyet jól alkalmazhatunk az első világháborús téma bevezetésére. Kérjük meg két tanítványunkat, hogy kapaszkodjon össze szorosan, és vegyenek fel olyan (álló) pózt, amelyből nagyon nehéz őket kibillenteni. Ne áruljuk még el nekik, de ők játsszák a központi hatalmakat. A többiek közül jelöljük ki az őket harapófogóba záró antanterőket. A „antant" célja, hogy lökéssel, húzással kibillentsék a középen stabilan állókat, míg nekik az a céljuk, hogy ezt minél tovább megakadályozzák. Ezzel jól modellezhetjük a diákoknak az első világháború alapfelállását.

Megjegyzések

Lehet az egész osztály bevonásával párhuzamosan több csoportban is végezni a feladatot: aki először győz, jutalmat is kaphat.

2 Interjú

Fejlesztő hatás

Szövegértés, önálló szövegalkotás, kommunikációs készségek fejlesztése

Életkori ajánlás

7. évfolyam

Időkeret

előkészítés a tanórán,
2–6 óra egyéni munka

Eszközigény

A *Háborúból háborúba* tabló és a hátoldali szövegek, jegyzetfüzet, íróeszköz, hangrögzítő eszköz

A gyakorlat leírása

A családokban még élő nagy- és dédszülőkkel folytatott beszélgetés maga lehet az „élő történelem". A feladat első részében a tanulók megismerik a *Háborúból háborúba* tabló hátoldalán lévő események történetét, majd ezekre reflektáló kérdéssort állítanak össze. (Pl. Ismert-e olyan személyt/családot, akit elhurcoltak? Látott-e ilyen esetet? Volt-e hasonló meghurcoltatásban része?) Amennyiben ez lehetséges, családjukban, esetleg a közösségben felkereshetnek egy-egy idős személyt, akik még megélhették ezeket az eseményeket, és interjút készíthetnek vele. Az elkészült interjúk publikálása, bemutatása méltó emlékállítás a vérzivataros évtizedek hőseinek és áldozatainak is. A téma választásánál és a kérdések összeállításánál ajánlott a nagyobb mértékű pedagógusi kontroll.

Megjegyzések

A holokauszt és a kényszermunkára hurcoltak témakörében végzett kutatások jól felhasználhatók az éves megemlékezések szervezésekor.

3 Véleménysor

Fejlesztő hatás

Érzelmi nevelés, az asszertivitás és a kommunikációs készségek fejlesztése

Életkori ajánlás

7. évfolyam

Időkeret

10 perc

Eszközigény

Egy darab kréta

A gyakorlat leírása

A terem közepén húzunk egy krétacsíkot: ez a középállapot. Kérjük meg a diákjainkat, hogy akik befogadók az idegen népekkel, kultúrákkal szemben, álljanak jobbra; akik elutasítóak, nem befogadók, azok a vonaltól balra. Kérjük meg őket továbbá arra is, hogy annál távolabb álljanak, minél inkább jellemző rájuk az exkluzív, illetve az inkluzív viselkedés. A záró fázisban kérdezzük meg a befogadó oldalon állókat, hogy mit tennének a kirekesztő társaikkal. Valószínűleg változatos módokat találnak ki a megbüntetésükre, és csak a legritkább esetben kerül szóba az exkluzív csapat meggyőzése, érvelés. Ekkor kaphatunk a lehetőségen, és érzékenyíthetünk mindkét társaságon: az is kizárás, ha valakit büntetek a véleményéért.

4 A repülős kártya

Fejlesztő hatás

Logikai készségek, szövegértés, vizuális kultúra, digitális kultúra fejlesztése

Életkori ajánlás

7. évfolyam

Időkeret

előkészítés a tanórán,
5-6 óra egyéni/páros munka

Eszközigény

A *Háborúból háborúba* tabló, füzet, íróeszköz, műszaki lap, rajzeszköz, nyomtató, laptop/PC/okoseszközök, internet

A gyakorlat leírása

Bizonyára emlékszünk még a gyűjthető járműves kártyákra: az autók, buszok, hajók, repülők adatait és képét tartalmazó paklival számos játéktípusban lehetett kártyázni, de mindeközben ismeretterjesztésre is alkalmas volt. Itt az alkalom, hogy saját repülős-kártyapaklink legyen! A foglalkozás első részében a csoportok megismerik a tablóról a magyar repülés történetét bemutató szöveget, majd végrehajtják a kutatást is. Ennek köszönhetően számos magyar gyártású és vonatkozású repülőgép kerül a látóterükbe, melyeknek kártyalapokat készíthetnek feltűntetve a gyártás évét, a végsebességet, a hatótávot, a fegyverek számát stb. Fontos, hogy azonos kategóriák legyenek, így össze lehet hasonlítani az egyes gépeket. Az elkészült kártyával aztán játszani is lehet, és kicsit jobban meg is ismerjük a magyar hadtörténet egy érdekes szeletét.

Megjegyzések

A feladat elvégzésére ajánljuk a csoportmunkát.

Nézd meg a korszakról szóló videót!

5 Filmforgatás

Fejlesztő hatás

Logikus gondolkodás, önálló szövegalkotási készség, együttműködés, asszertivitás, vizuális kultúra fejlesztése

Életkori ajánlás

7. évfolyam

Időkeret

3–5 óra

Eszközigény

A *Háborúból háborúba* tabló, annak hátoldali szövegei és képei, valamint a kapcsolódó animáció, tankönyvi szövegek és képek, videórögzítő, vágóprogram, fények, mikrofonok

A gyakorlat leírása

A témakör számos témája alkalmas kisfilm forgatására. A foglalkozás során a tanulók csoportokban tevékenykednek: elkészítik a jelenet forgatókönyvét, szövegkönyvét (ha van, de lehet némafilm is!), jelmezeit, esetleg a zenéjét, hangeffektjeit. Ezt követi a szere-pek kiosztása, a jelenet begyakorlása és a próbafelvételek elkészítése. A harmadik fázisban készül el a jelenetek nyers felvétele, majd ezt követi az utómunka: a hangok igazítása, a fények beállítása és a vágás.

Megjegyzések

A kész munkákat akár emléknapok, akár egy-egy kulturális nap/tehetségnap keretében be is mutathatjuk.

6 Művek a magyar sírból

Fejlesztő hatás

Szövegértés, érzékenyítés, atmoszférateremtés, lényeglátás, digitális kompetencia fejlesztése

Életkori ajánlás

7. évfolyam

Időkeret

35 perc

Eszközigény

A *Háborúból háborúba* tabló, annak hátoldala és a kapcsolódó animáció, ezen belül is a Trianonra fókuszáló részek; versek (digitális és analóg kiadások), jegyzetfüzet, íróeszköz, A/3-as lap/műszaki lap

A gyakorlat leírása

A gyakorlat lényege, hogy a „Trianon-hatást" – azaz a békediktátum és következményeinek magyar kollektív tudatot sújtó nyomait – kutassuk a magyar művészetben: versekben, festményekben, írásművekben, akár zenében is. A gyakorlat során a diákok kutatást végeznek, és minél több művészeti alkotást gyűjtenek össze. Ezeket csoportosíthatják, majd egy egyszerűbb gondolattérképen rendszerezhetik is: kifejezett érzések, érzelmek vagy akár történelmi/gazdasági tényekre, következményekre reflektálás alapján. A műveket a kutató bemutatja, és segít a többieknek is megérteni annak kapcsolatát a trianoni magyar tragédiával.

1. Kiket győzött le Kiss József légiharcokban?

Számos győzelmet aratott: legelső ellenfele egy Farman típusú repülőt vezetett, legutolsó legyőzött ellenfele pedig egy SAML 2-t.

2. Hol található ma a „vörös térkép"?

A térkép több változatban is létezik: a legtöbb a Magyar Földrajzi Intézet tulajdonában van, de több példány megtalálható magángyűjteményekben, sőt külföldi földrajzi intézetekben is.

3. Melyek voltak az első cserkészcsapatok?

A legelső csapatokat a Budapesti Ifjúsági Egyesületben, az Egyetemi Főgimnáziumban, valamint a Regnum Marianumban alapították.

4. Mi a Fekete Kéz kevésbé ismert, másik elnevezése?

„Egység vagy Halál" (Ujedinjenje ili smrt).

5. Kik voltak a két világháború közötti időszak leghíresebb színészei és színésznői?

A korszakban mindenképpen említést érdemel Karády Katalin, Tolnay Klári és Turay Ida, míg a férfiaknál Csortos Gyula, Kabos Gyula és Jávor Pál.

6. Mi a Jad Vasem? Kik a Világ Igazai?

A héber kifejezés jelentése „emlékjel és hírnév". Ez az emlékbizottság (emlékhatóság) a holokauszt áldozatainak és hőseinek emlékét gondozza. Ők ítélik oda a zsidó életeket mentő nem zsidó származású hősöknek a „Világ Igaza" címet.

7. A „málenkij robot" mellett egy másik „elhurcoltatás" is történt hazánkban. Mire gondolhatunk?

A holokauszt során zsidó és rendszerellenes személyek százezreit vitték erőszakkal haláltáborokba.

8. Hogy hívták Horthy Miklós híres paripáját?

A ló a Szellő névre hallgatott.

A „halálautó"

A legenda szerint a szarajevói merénylet napján a trónörökös által használt Gräf & Stift autó átkot hoz tulajdonosára: Ferenc Ferdinánd halála után bárkihez került, az balesetet szenvedett vagy meghalt az autó miatt.

Otranto és az Adria

Az antant hadvezetése Otrantónál elzárta az osztrák–magyar hadihajók elől az Adriáról a Földközi-tenger felé vezető hajózó útvonalat.Ez volt az otrantói tengerzár, ahol a legtöbb és legnagyobb tengeri csata zajlott a Földközi-tenger térségében az első világháború alatt. 1917-ben itt aratott nagy tengeri győzelmet Horthy Miklós. Ez a hadi siker jelentős szerepet játszott katonai és politikai karrierjének alakulásában.

A cserkészek jelképei

A cserkész jelmondatot – „Légy résen!" – több millió cserkész használja. A cserkészek bal kézzel fognak kezet, jobb kezük három ujját tisztelgésre emelve. Ez a három ujj jelképezi kötelességeiket Istennel, hazájukkal és embertársaikkal szemben. A magyar cserkészek nyakkendője zöld színű, ingükön a háromszögű Hungária-jelvény jelzi magyarságukat.

T-34 harckocsi

Sokan a német Panther mellett a szovjet T–34-est tartják a 2. világháború legjobb harckocsijának. A remek harcászati tulajdonságokkal (tűzerő, mozgékonyság, páncélozottság) rendelkező jármű kezdetben komoly nehézségeket okozott a németeknek. Az olcsón, nagy számban gyártott harckocsi tervezési és gyártási hibái, az ergonómia és a felszereltség hiányosságai azonban számtalanszor visszaütöttek. A háború alatt gyártott 65 000 „acélfecskéből", ahogy az orosz katonák becézték, 45 000 semmisült meg a harcokban.

Botond teherautó

A 38M Botond a Magyar Királyi Honvédség hadszíntéren kiválóan bevált, másfél tonnás teherautója volt. A doni áttörésnél a Botond maradt az egyetlen olyan jármű, ami a hideg ellenére működőképes maradt, és amelyet ezért a németek sokszor erővel próbáltak megszerezni. A háború után kiváló tulajdonságai ellenére politikai okokból nem fejlesztették tovább.

Csukaszürke

Az osztrák–magyar hadvezetés 1909-ben a kékes csukaszürkét (Hechtgrau) választotta az egyenruha színének. A harctéren azonban annyira elütött a környezettől, hogy a katonák túlélését veszélyeztette, ezért 1915-ben a zöldesszürke „Feldgrau"-ra cserélték.

A közelharc fegyverei

A lövészárokok járatainak sűrű szövedéke új taktikát és fegyvereket igényelt. A hosszú puskák helyett gránátokat, pisztolyt, szuronyt, ásót használtak a közelharcban, sőt újra előkerült a buzogány, a magyaroknál pedig a fokos.

Lovak a háborúban

A 2. világháború a gépesített hadseregek képeivel vonult be a történelembe. Kevéssé ismert, hogy nagy számban alkalmaztak lovakat szállításra és lovassági egységekben is, ami a keleti fronton a háború végére sem változott meg számottevően.

Csaba páncélgépkocsi

A 39M Csaba páncélgépkocsi a Királyi Honvédség által a 2. világháborúban rendszeresített felderítő harci jármű volt. Teljesítménye megfelelt a korabeli páncélos felderítő járművek világszínvonalának, de a háború végére már elavulttá vált.

A magyar Richthofen

Kiss József a Császári és Királyi Légierő legeredményesebb magyar pilótája volt az első világháborúban. Összesen 19 igazolt légi győzelmet aratott Olaszországban. 1918 májusában a kanadai Gerald Birksszel vívott légi csatában vesztette életét.

A tabló stílusa

Aba Novák Vilmos a magyar expresszionizmus nagy alakja. Festészetének értéke az erőteljes, dinamikus ábrázolás. Számos freskót festett, köztük a szegedi Hősök kapuját vagy a Pannonhalmi Apátság emlékkápolnájának seccóját.

Szláv korridor

Eduard Beneš csehszlovák külügyminiszter Párizsban Magyarország nyugati határvidékének szláv államok közötti fölosztását javasolta, hogy „elválassza a németeket a magyaroktól". Az új csehszlovák–jugoszláv határ Szombathelynél húzódott volna, és a magyar állam gazdasági és politikai ellehetlenítését célozta.

gróf Apponyi Albert

A magyar mellett angolul, franciául, németül és olaszul is folyékonyan beszélő arisztokratát bízták meg a magyar békedelegáció vezetésével. Elismertségét jól mutatja, hogy halálakor számos európai lap vezércikke mellett a román újságok is méltató szavakkal emlékeztek meg róla.

Kós Károly

Erdély kulturális életének jelentős alakja, építész, grafikus, író, tanár, politikus. Erdélyi szász családba született, és a budapesti Műegyetemen végzett építészként. Munkáiban az erdélyi népművészet és történelmi építészet motívumait használta fel. Könyveit ő maga illusztrálta jellegzetes, a fametszetek technikájára emlékeztető stílusában.

A bevonulási kapu

1940 szeptemberében a magyar hadsereg újra birtokba vette Észak-Erdélyt. Az ünneplő tömeg minden település határában virágokkal díszített, úgynevezett „bevonulási kapukat" állított fel.

Légvédelem

A 2. világháború alatt a főváros légterét közel 360 légvédelmi löveg vigyázta. A légitámadások alatt és után a városnak még az „acélesőt" is el kellett viselnie, amikor a kilőtt lövedékek csörömpölve visszahullottak a háztetőkre.

A csendőrség

1882 és 1945 között katonai elvek szerint működő rendőri szervezet volt, amely a közrend fenntartásáért felelt. A második világháborúban számos esetben vett részt a zsidók deportálásában.

Magyar filmsztárok

A 30-as évek magyar filmiparának is megvoltak a maga sztárjai: a férfiaknál ki kell emelni Jávor Pált, Páger Antalt és Kabos Gyulát (aki később a tengerentúlon is sikeres lett), a hölgyeknél Tolnay Klárit, Karády Katalint és Turay Idát.

A zsámbéki medence sorsa

A Pest megyei völgyet 1686 óta leginkább német származású svábok lakták. A második világháborúban előbb a zsidó lakosságot hurcolták el innen, majd a hadköteles férfiakat besorozták a Waffen SS-be. Legtöbbjük meghalt a Budapesten zajló harcokban (a szovjetek általában nem ejtették foglyul az SS-katonákat). 1946-ban pedig a még itt élő németek 95 %-át Németországba deportálták, helyükre székelyeket telepítettek.